

Förändrad ägarstruktur i Aktiebolaget Svensk Bilprovning m.m.

Sammanfattning

I proposition 2009/10:54 föreslås riksdagen bemyndiga regeringen att, om regeringen finner det lämpligt, minska eller öka statens ägande i Aktiebolaget Svensk Bilprovning. Vidare föreslås att regeringen bemyndigas att ge Aktiebolaget Svensk Bilprovning ett nytt uppdrag. Syftet är att göra det möjligt för bolaget att kunna verka på fullt marknadsmässiga villkor på en omreglerad marknad för fordonsbesiktning med oberoende och självständiga organ i konkurrens. Regeringen har i proposition 2009/10:32 om fordonsbesiktning föreslagit en sådan omreglering av marknaden för fordonsbesiktningar fr.o.m. den 1 juli 2010. Den sistnämnda propositionen har beretts av trafikutskottet under innevarande höst.

Näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag i den förstnämnda propositionen och avstyrker en motion som väckts med anledning av propositionen. Motionen får stöd i två reservationer (s, v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning	5
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden	6
Bakgrund	6
Statens ägande i Aktiebolaget Svensk Bilprovning	7
Propositionen	7
Motionen	9
Vissa kompletterande uppgifter	10
Utskottets ställningstagande	12
Uppdraget för Aktiebolaget Svensk Bilprovning	13
Propositionen	13
Motionen	14
Vissa kompletterande uppgifter	14
Utskottets ställningstagande	16
Reservationer	17
1. Statens ägande i Aktiebolaget Svensk Bilprovning, punkt 1 (s, v, mp)	17
2. Uppdraget för Aktiebolaget Svensk Bilprovning, punkt 2 (s, v, mp)	18
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Propositionen	19
Följdmotionen	19

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Statens ägande i Aktiebolaget Svensk Bilprovning

Riksdagen

dels bemyndigar regeringen att vidta åtgärderna under a–c, var för sig eller i kombination,

- a) att minska eller öka ägandet i Aktiebolaget Svensk Bilprovning,
- b) att förvärva aktier eller andra former av andelar i ett eller flera andra företag som direkt eller indirekt förvärvar aktier i Aktiebolaget Svensk Bilprovning,
- c) att på bolagsstämma i Aktiebolaget Svensk Bilprovning rösta för att överlåta samtliga eller delar av bolagets tillgångar och skulder, dels bemyndigar regeringen
- d) att vid avyttring av aktier, andelar, tillgångar och skulder i Aktiebolaget Svensk Bilprovning eller aktier och andelar som har förvärvats enligt b som likvid motta såväl kontanter som aktier och andra former av tillgångar,
- e) att avyttra de tillgångar som staten enligt b och d får som likvid om andra tillgångar än kontanter erhålls,
- f) att vidta de åtgärder som i övrigt behövs för att genomföra transaktionerna enligt a–e,

dels godkänner att de direkta kostnader som uppkommer för staten i samband med transaktionerna enligt a–f och som inbringar försäljningsintäkter för staten, får avräknas mot dessa intäkter. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:54 punkterna 1 i denna del och 2–8 samt avslår motion 2009/10:N7 yrkande 1.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. Uppdraget för Aktiebolaget Svensk Bilprovning

Riksdagen bemyndigar regeringen att ge Aktiebolaget Svensk Bilprovning ett ändrat uppdrag i enlighet med vad som anges i propositionen. Därmed bifaller riksdagen proposition 2009/10:54 punkt 1 i denna del och avslår motion 2009/10:N7 yrkande 2.

Reservation 2 (s, v, mp)

Stockholm den 8 december 2009

På näringsutskottets vägnar

Karin Pilsäter

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Pilsäter (fp), Tomas Eneroth (s), Björn Hamilton (m), Hans Rothenberg (m), Carina Adolfsson Elgestam (s), Maria Plass (m), Jan Andersson (c), Krister Örnfjäder (s), Marie Weibull Kornias (m), Mikael Oscarsson (kd), Staffan Anger (m), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s), Liselott Hagberg (fp), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta betänkande behandlas

dels proposition 2009/10:54 om förändrad ägarstruktur i Aktiebolaget Svensk Bilprovning, m.m.,

dels en motion som har väckts med anledning av propositionen.

Under ärendets beredning har utskottet på begäran hos Näringsdepartementet fått tillgång till två sekretessbelagda akter i ärendet.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att ge Aktiebolaget Svensk Bilprovning ett nytt uppdrag. Syftet är att göra det möjligt för bolaget att kunna verka på fullt marknadsmässiga villkor på en omreglerad marknad för fordonsbesiktning med oberoende och självständiga organ i konkurrens. En sådan omreglering har tidigare föreslagits av regeringen i propositionen Fordonsbesiktning (prop. 2009/10:32), som också behandlas av riksdagen innevarande höst (bet. 2009/10:TU8).

I den proposition som nu är aktuell föreslås även att riksdagen bemyndigar regeringen att, om regeringen finner det lämpligt, minska eller öka statens ägande i Aktiebolaget Svensk Bilprovning enligt de riktlinjer regeringen förordar.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Förslag om omreglering av marknaden för fordonsbesiktningar

Frågan om en omreglering av marknaden för fordonsbesiktningar har behandlats i riksdagen vid ett flertal tillfällen under de senaste tio åren. Hösten 2007 uppdrog Näringsdepartementet till en konsult (McKinsey & Co) att utreda hur en omreglering av den svenska marknaden för fordonsbesiktning skulle kunna ske. En överordnad målsättning för översynen var att omregleringen ska göras under förutsättning att de förväntade samhälls-ekonomiska och sociala fördelarna överstiger eventuella nackdelar. Vidare måste omregleringen kunna genomföras utan att riskera trafiksäkerheten, miljön eller den regionala balansen. I konsultrapporten gavs bl.a. rekommendationen att ägarfrågan i Aktiebolaget Svensk Bilprovning bör utredas. Konsultrapporten kom sedermera att ligga till grund för departementsskrivelsen Fordonsbesiktning (Ds 2009:3). I skrivelsen behandlas dock inte ägarfrågan.

Den 1 oktober 2009 överlämnade regeringen propositionen Fordonsbesiktning (prop. 2009/10:32) till riksdagen. I propositionen föreslår regeringen de lagändringar som krävs för att besiktningsverksamheten för fordon ska kunna anpassas till den svenska huvudregeln om öppna system för provning och kontroll, dvs. att oberoende och självständiga organ i konkurrens bedömer överensstämmelse. Rollfördelningen mellan myndighet och utförare tydliggörs genom att det statliga åtagandet i form av myndighetsföreskrifter (regelgivning och tillsyn) klargörs.

Regeringen anser att en omreglerad bilbesiktningmarknad i stort sett kommer att leda till bättre tillgänglighet för konsumenter och brukare. På en omreglerad marknad utan monopol och med fri prissättning finns det incitament för besiktningsorganen att effektivisera sin verksamhet. Det finns också en möjlighet för dem att i större omfattning anpassa servicen efter kundernas önskemål och behov, t.ex. genom kvälls- och helgöppet. I och med detta skapas också fler arbetstillfällen på besiktningmarknaden, eftersom det krävs fler anställda vid ett ökat öppethållande.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 juli 2010. Förslagen i den här aktuella propositionen är en konsekvens av regeringens förslag i propositionen Fordonsbesiktning.

Svensk Bilprovnings verksamhet

Svensk Bilprovning bedriver verksamhet på 177 stationer från Karesuando i norr till Trelleborg i söder. Två mobila anläggningar besöker orter i glesbygd. Svensk Bilprovning äger huvuddelen av stationsfastigheterna. Bolaget har knappt 2 000 medarbetare och genomför årligen ca 5,5 miljoner

besiktningar. År 2008 bestod ca 97 % av bolagets nettoomsättning av intäkter från obligatorisk och ej konkurrensutsatt verksamhet, i första hand registrerings- och kontrollbesiktningar. Omsättningen uppgick 2008 till ca 1,5 miljarder kronor. Av nettoomsättningen avsåg ca 88 % intäkter från kontrollbesiktning och efterkontroller på kontrollbesiktningar.

Från och med den 1 januari 1998 ska all konkurrensutsatt verksamhet inom Svensk Bilprovning enligt riksdagens beslut drivas i dotterbolagsform. Moderbolaget Aktiebolaget Svensk Bilprovning har tre helägda dotterbolag. Svensk Bilprovning Test och Information AB bedriver all konkurrensutsatt verksamhet i koncernen. Verksamheten är inriktad på fordonsanknutna test- och kontrolltjänster. Fastighetsbolaget i Svealand AB äger tomträtt och därtill tillhörande byggnad, ombyggd till bilprovningsstation, i Sundbyberg. I dotterbolaget Svensk Bilprovning International AB bedrevs tidigare export av moderbolagets kunnande. Verksamheten är avvecklad och bolaget är i dagsläget vilande.

Statens ägande i Aktiebolaget Svensk Bilprovning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag om bemyndiganden beträffande ägandet i Aktiebolaget Svensk Bilprovning. Därmed avvisar riksdagen ett motionsyrkande om avslag på propositionen. Bemyndigandena innebär bl.a. att regeringen kan minska eller öka ägandet i bolaget.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Propositionen

Förslag om bemyndiganden beträffande ägandet i Svensk Bilprovning

Enligt regeringen väcker förslaget om en omreglering av fordonsbesiktningensmarknaden frågan om en ändamålsenlig ägarstruktur i Svensk Bilprovning. Samtliga nuvarande tolv minoritetsägare har också uttryckt ett intresse av att se över ägarstrukturen. Det aktieägaravtal som delägarna ingick 1998 bygger bl.a. på att bolaget verkar på en icke konkurrensutsatt marknad.

I bolagsordningens 10 § finns en s.k. hembudsklausul. Den innebär att om någon aktieägare vill sälja sina aktier till någon annan än en befintlig aktieägare, så har övriga befintliga aktieägare rätt att köpa aktierna till motsvarande nominellt värde. Det nominella värdet på samtliga aktier uppgår till 40 miljoner kronor. Då värdet på bolaget sannolikt överstiger det nominella värdet på aktierna medför hembudsklausulen i praktiken att ingen ägare är intresserad av att ändra sitt ägande genom att använda hembuds-

mekanismen. En ägarförändring kräver därför i praktiken en omförhandling av hembudsklausulen. En sådan förändring kan vara fristående eller sammankopplad med förändringar i statens ägande.

Minoritetsägarnas önskemål om att se över ägarstrukturen tillsammans med hembudsklausulen gör det nödvändigt för staten som ägare att ta ställning till sitt ägande och till övriga delägares inställning till sitt ägande.

Regeringen avser att genomföra en bolagsgenomgång som ska ligga till grund för ställningstagandet i fråga om statens ägande i Svensk Bilprovning. Remissvaren på promemorian Fordonsbesiktning samt Konkurrensverkets remissvar inför den här aktuella propositionen kommer att beaktas i en sådan bolagsgenomgång.

En förändring av ägandet kan genomföras på flera sätt, varvid regeringen kan komma att överväga olika tillvägagångssätt. Det kan handla om strukturaffärer, samgående, minskning eller ökning av innehavet, delning, nyemission av aktier, utspädning av ägarandelen och avyttring av verksamhet eller tillgångar. Ägarförändringar måste genomföras inom de ramar som följer av aktiebolagslagen, bolagsordningen och aktieägaravtalet.

Avsikten är, enligt vad som sägs i propositionen, att hitta det alternativ som vid en samlad bedömning är det affärsmässigt mest genomförbara i ljuset av ambitionen att underlätta en pragmatisk övergång från en monopolmarknad till en fungerande konkurrensutsatt marknad.

Mot denna bakgrund begär regeringen ett bemyndigande om att kunna vidta följande åtgärder var för sig eller i kombination:

- att minska eller öka ägandet i Svensk Bilprovning
- att förvärva aktier eller andra former av andelar i ett eller flera andra företag som direkt eller indirekt förvärvar aktier i Svensk Bilprovning
- att på bolagsstämma i Svensk Bilprovning rösta för att överlåta samtliga eller delar av bolagets tillgångar och skulder.

Vidare föreslås att regeringen ska bemyndigas att vid avyttring av aktier, andelar, tillgångar och skulder som likvid motta såväl kontanter som aktier och andra former av tillgångar.

Härutöver föreslås att regeringen ska bemyndigas att avyttra de tillgångar som staten får som likvid om andra tillgångar än kontanter erhålls. Regeringen vill också få riksdagens bemyndigande att kunna vidta de åtgärder som i övrigt behövs för att genomföra de föreslagna transaktionerna.

Finansiering av försäljningskostnader m.m.

Regeringen konstaterar att det i samband med en transaktion som rör aktier i Svensk Bilprovning uppkommer vissa direkta kostnader för ägaren staten för bl.a. extern rådgivning och andra transaktionskostnader. Regeringen föreslår att dessa kostnader ska få finansieras genom att de avräknas från de likvider som försäljningen genererar. Eventuella försäljningsintäkter ska, enligt regeringens uppfattning, användas till att amortera på statskulden och ska därför redovisas mot inkomsttitel på statsbudgeten. Frågan

om hur de ovannämnda kostnaderna kan finansieras eller hur nettointäkterna ska användas behandlas inte i departementskrivelsen och kommenteras inte heller av remissinstanserna.

Som ett led i en förändring av ägandet i Svensk Bilprovning kan statens ägande i bolaget kortfristigt komma att öka. Om ett finansieringsbehov uppstår i ett sådant läge avser regeringen att återkomma till riksdagen.

Ekonomiska och andra konsekvenser

Ägarstrukturen (dvs. vem som äger företaget och det inbördes förhållandet mellan ägarna) i Svensk Bilprovning är, enligt regeringen, avgörande för bolagets möjligheter att överleva på lång sikt. Bolaget kommer sannolikt att förlora en betydande del av sin marknadsandel efter omregleringen, särskilt när det gäller besiktning av lätta fordon. En eller flera långsiktiga ägare kan, enligt regeringen, bli tvungna att se över bolagets strategi, stationsnät m.m. En felaktig ägarstruktur kan medföra betydande kostnader för bolaget.

Regeringen gör också bedömningen att bolagets ägarstruktur kan påverka marknadsreformens framgång. Av propositionen Fordonsbesiktning framgår att det är regeringens avsikt att låta Transportstyrelsen genomföra en nulägesanalys av den svenska besiktningens verksamhet inför det att denna verksamhet öppnas för konkurrens. Efter att besiktningens verksamhet har öppnats för konkurrens ska Transportstyrelsen följa marknadsutvecklingen i samarbete med Konkurrensverket. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för ställningstaganden om huruvida det finns skäl att använda sig av ytterligare reglering eller om det finns skäl att avskaffa t.ex. regleringen om villkor om utbud (se nedan).

Redovisning till riksdagen

Regeringen ämnar att rapportera om genomförda åtgärder i enlighet med denna proposition i den årliga skrivelsen till riksdagen med redogörelse för de statligt ägda företagen. Vidare är det regeringens avsikt att redovisa eventuella ägarförändringar i kommande budgetpropositioner samt att offentliggöra genomförda ägarförändringar i Regeringskansliets delårsrapporter för de statligt ägda företagen.

Motionen

I motion 2009/10:N7 (s, v, mp) framhålls att frågan om ägandet i Svensk Bilprovning efter en avreglering av marknaden inte har utretts. Ägarfrågan berördes över huvud taget inte i förarbetena till propositionen om fordonsbesiktning, trots att den konsultrapport som låg till grund för den propositionen uttryckligen rekommenderade en utredning av denna fråga. Motionärerna anser att detta är särskilt allvarligt mot bakgrund av att regeringen själv konstaterar att "ägarstrukturen kan påverka marknadsreformens framgång".

Motionärerna är också av den uppfattningen att regeringen sätter ideologin framför att på ett ansvarsfullt och långsiktigt sätt förvalta svenska folkets tillgångar. Oppositionen avvisade regeringens proposition om avreglering av fordonsbesiktningen och avvisar i motionen också den nu aktuella propositionen av samma skäl. För denna proposition anges också regeringens undermåliga beredning av ärendet som ett tungt argument för att propositionen ska avslås. I motionen redovisas även motionärernas argument mot en avreglering. Dessa refereras dock inte närmare här utan får i första hand anses höra hemma i anslutning till trafikutskottets beredning av den ovan omnämnda propositionen om fordonsbesiktningen.

Vissa kompletterande uppgifter

Svensk Bilprovnings ägarstruktur

Svenska staten äger 52 % av aktierna i Svensk Bilprovning. Resten ägs av följande intresseorganisationer:

- Bilförsäkringsföretagen (12 %)
- Motorbranschens Riksförbund (12 %)
- Motormännens Riksförbund (5 %)
- Motorförarnas Helykterhetsförbund (5 %)
- Kungliga Automobil Klubben (5 %)
- Svenska Taxiförbundet (3 %)
- Sveriges Åkeriföretag (3 %)
- Svenska Bussbranschens Riksförbund (3 %)

Anpassning till nya marknadsförhållanden

Den föreslagna omregleringen och konkurrensutsättningen präglade i hög grad Svensk Bilprovning redan under 2008. Under det året inleddes ett större förändringsprojekt med målet att marknadsanpassa organisationen, kundanpassa affären, öka lönsamheten, affärsorientera medarbetarna och tydliggöra varumärket. Åtgärdsprogrammet har hittills bl.a. inneburit kostnadsreducerande rationaliseringar på företagets huvudkontor. Viss ekonomiadministration har exempelvis lagts ut på entreprenad.

Under 2008 genomfördes också en omorganisation som innebar att den tidigare supportorganisationen ersattes med tre nya avdelningar – marknad/försäljning, teknik och produktion – och 13 distrikt reducerades till fem geografiska regioner. Ytterligare organisationsförändringar genomförs fr.o.m. den 1 januari 2010. Då kommer bl.a. kontorspersonal på besiktningens anläggningarna att friställas och antalet platschefer minskas från 122 till 45. Delar av bolagets IT-avdelning kommer att läggas ut på entreprenad under 2010.

Inför den föreslagna omregleringen av fordonsbesiktningensmarknaden är bolagets målsättning att under 2010 ha sänkt overheadkostnaderna till en nivå som är lägre än motsvarande kostnader hos jämförbara företag i andra länder.

Svensk Bilprovnings resultat under 2009

I slutet av oktober 2009 presenterade Svensk Bilprovning sin senaste delårsrapport. Rapporten avser perioden januari–september 2009 och visar bl.a. att periodens nettoresultat efter skatt minskade jämfört med motsvarande period 2008 och uppgick till 38,2 miljoner kronor. Resultatförändringen förklaras av nedskrivningar av materiella anläggningstillgångar i samband med ny marknadsvärdering av fastigheter vid halvårsskiftet. Periodens rörelseresultat före av- och nedskrivningar förbättrades med ca 11 %. Enligt bolagets vd Magnus Ehrenstråhle visar det förbättrade rörelseresultatet att det åtgärdsprogram som startades under 2008 ger effekt.

Trafikutskottets beredning av propositionen om fordonsbesiktning

Som nämnts ovan bereder trafikutskottet proposition 2009/10:32 Fordonsbesiktning. I anslutning till den propositionen har en motion (s, v, mp) väckts (motion 2009/10:T3) i vilken det yrkas att riksdagen ska avslå regeringens förslag om att konkurrensutsätta fordonsbesiktningen. Motionärerna motiverar sammanfattningsvis sitt avslagsyrkande med att Sverige har ett väl fungerande system för fordonsbesiktning som är effektivt och som har hög kundnöjdhet. Ur rätts- och trafiksäkerhetsperspektiv är det, enligt motionärerna, tveksamt att överföra verksamheten till privata vinstdrivande företag.

Trafikutskottet ställde sig bakom regeringens förslag den 3 december 2009 och avstyrkte samtliga motioner (bet. 2009/10:TU8). Andra uppfattningar än utskottsmajoritetens redovisades i en reservation (s, v, mp). Ärendet kommer att debatteras och beslutas av riksdagen den 17 december, dvs. samma dag som riksdagen tar ställning till det här aktuella betänkandet.

Kort om den nordiska marknaden för fordonsbesiktningar

I Svensk Bilprovnings årsredovisning för 2008 ges en kortfattad beskrivning av den nordiska marknaden för fordonsbesiktningar. Beskrivningen ger bl.a. vid handen att när den danska marknaden avreglerades 2005 tredubblades antalet stationer på två år. Cirka hälften har lördagsöppet, och mer än hälften av besiktningarna görs utan tidsbokning. Marknaden består av ett stort antal mindre aktörer samt fyra större.

Sedan den finska marknaden omreglerades 1999 har tillgängligheten ökat genom en tredubbling av antalet stationer, ökade öppettider och besiktning utan tidsbokning. Antalet anställda i branschen har ökat med ca 850. Priset har fördubblats och variationen i priserna är låg. Två bolag har ca 80 % av marknaden.

I Norge säkras tillgängligheten genom att bilverkstäder tillåts genomföra fordonsbesiktning och reparation. De står för 90 % av antalet besiktningar. Priset varierar men ligger högre än i Sverige och i Danmark eftersom en besiktning i Norge tar i genomsnitt två till tre gånger så lång tid.

Ägarfrågan i konsultrapporten

I propositionen omnämns den konsultrapport som låg till grund för den departementsskrivelse som föregick propositionen om fordonsbesiktning. Även i motionen refereras till konsultrapporten. I rapporten konstateras följande beträffande ägarfrågan:

Då en försäljningsmodell kan påverka vissa dimensioner av regleringslösningen är det viktigt att det görs en utredning angående eventuell försäljning (och val av modell) innan omregleringslösningen fastställs. Val av försäljningsmodell påverkar särskilt två dimensioner i regleringslösningen: (1) behovet av pristak eftersom nödvändigheten av ett pristak minskar om t.ex. bolaget skulle säljas i flera delar eftersom det då etableras en viss konkurrens direkt, och (2) val av åtgärd för att säkra tillgänglighet i glesbygd, då en möjlig åtgärd som kan värderas är att ställa krav på tillgänglighet i samband med utförsäljningen.

Remissinstanserna om ägarfrågan

Frågan om ägandet i Svensk Bilprovning behandlas inte i departementsskrivelsen. Några remissinstanser har ändå berört denna fråga. Konkurrensverket föreslår – med stöd av flera andra instanser – att staten ska sälja ett stort antal av bolagets stationer via ett anbudsförfarande och anför att det finns klara paralleller mellan regeringens förslag beträffande fordonsbesiktningen och det tidigare förslaget om att omreglera marknaden för försäljning av läkemedel till konsumenter. Verket anser att ett huvudsyfte bör vara att skapa en marknad med ett stort antal besiktningsföretag där Svensk Bilprovning inte är dominerande. Vidare föreslår verket att bolagets ägarstruktur och styrelsesammansättning ska ses över så att företaget uppfattas som helt oberoende och fristående från nuvarande bransch- eller intresseorganisationer med koppling till främst bilreparationssektorn och yrkesmässig persontrafik.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har tidigare (prop. 2009/10:32) föreslagit en omreglering av marknaden för fordonsbesiktning i Sverige. I likhet med regeringen är utskottet övertygat om att fri konkurrens gör att företag blir mer effektiva, att tillgängligheten och servicenivån kan förbättras samt att priserna kan

pressas. Konsumenternas valfrihet ökar och deras position stärks. Fri konkurrens gynnar även entreprenörskapet och skapar fler och växande företag, vilket på sikt även främjar tillväxten. Företag på en ny marknad kommer att arbeta för att möta kundernas behov, samtidigt som de ser över sina resurser och effektiviserar sin verksamhet. Frågan om själva omregleringen av marknaden för fordonsbesiktning ligger dock inom trafikutskottets beredningsområde och behandlas inte närmare här.

När ett statligt monopol omregleras saknas, enligt utskottets uppfattning, vanligen skäl för staten att kvarstå som en central aktör på den konkurrensutsatta marknaden. Staten bör således som en naturlig följd av omregleringen, och såsom föreslås i proposition 2009/10:54, ges möjlighet att ompröva sitt ägande i Svensk Bilprovning. Det förhållandevis öppna mandat regeringen efterfrågar är, enligt utskottet, en förutsättning för att den affärsmässigt mest fördelaktiga lösningen ska kunna väljas. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag om bemyndiganden som ska möjliggöra en omprövning av det statliga ägandet i Svensk Bilprovning. Utskottet förutsätter att avvecklingen av Svensk Bilprovnings dominerande marknadsställning snarast verkställs. Ställningstagandet innebär sammantaget att utskottet ställer sig bakom propositionen i berörda delar och avstyrker yrkandet i motion 2009/10:N7 (s, v, mp) om att propositionen ska avslås.

Uppdraget för Aktiebolaget Svensk Bilprovning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller förslaget i propositionen om att regeringen bemyndigas att ge Svensk Bilprovning ett ändrat uppdrag. Syftet är att göra det möjligt för bolaget att kunna verka på fullt marknadsmässiga villkor på en omreglerad marknad för fordonsbesiktning med oberoende och självständiga organ i konkurrens. Ett motionsyrkande om att Svensk Bilprovnings uppdrag ska ändras i syfte att öka tillgängligheten och servicen avslås av riksdagen.

Jämför reservation 2 (s, v, mp).

Propositionen

Svensk Bilprovnings nuvarande uppdrag

Svensk Bilprovnings verksamhet har sedan bolaget bildades 1963 styrts av riksdagsbeslut, aktieägaravtal (även kallat konsortialavtal) och en bolagsordning. Bolaget ska enligt den proposition som riksdagen antog 1963 bedriva sin verksamhet på självkostnadsbasis.

Enligt den nu gällande bolagsordningen, fastställd på årsstämman 2006, ska bolaget bl.a. utföra de tekniska fordonskontroller som föreskrivs i vägtrafiklagstiftningen samt främja trafiksäkerheten och miljön i Sverige

genom kontroll av fordonsstandarden. Bolaget ska bedriva besiktningssamhet som medger god tillgänglighet i hela landet. Det finns inga styrande dokument som reglerar tillgänglighetsuppdraget. Annan verksamhet ska bedrivas i dotterbolag under affärsmässiga former.

Enligt ett aktieägaravtal från 1998 mellan de 13 aktieägarna ska bolaget endast i begränsad utsträckning bedriva verksamhet som ligger utanför den kontrollverksamhet som utförs med stöd av lagen (1994:2043) om vissa besiktningssorgan på fordonsområdet. Sådan verksamhet ska bedrivas avskilt i dotterbolag och vara en komplettering till monopolverksamheten. Den nämnda lagen upphörde att gälla den 1 maj 2003, men regleringen i aktieägaravtalet kvarstår.

Förslag om ändrat uppdrag

Regeringen föreslår att den bemyndigas att ge Svensk Bilprovning ett ändrat uppdrag, vilket i huvudsak ska vara att bedriva besiktningssamhet i enlighet med gällande fordonslagstiftning och därmed förenlig verksamhet. En ändring av Svensk Bilprovningens uppdrag ska genomföras genom ändring av bolagsordningen och aktieägaravtalet. Ramverket för en sådan ändring återfinns i bl.a. aktiebolagslagen.

Motionen

I motion 2009/10:N7 (s, v, mp) förordas en striktare styrning av Svensk Bilprovning i syfte att öka tillgängligheten, bl.a. genom generösare öppettider och förbättrad service. Detta bör åläggas bolaget genom justeringar av bolagsordningen vid nästa bolagsstämma.

Motionärerna konstaterar vidare att regeringens egna konsekvensanalyser visar att antalet stationer kommer att minska i glesbygd till följd av avregleringen. Regeringens förslag riskerar därmed, enligt motionärerna, att allvarligt försämra tillgången till fordonsbesiktning på landsbygden samt att med stor sannolikhet medföra att priserna höjs i områden där utbudet är begränsat. Det avslag på propositionen som motionärerna förordar bör följas av ett tillkännagivande från riksdagen till regeringen om att bolagets uppdrag bör förtydligas i syfte att förbättra servicen och tillgängligheten.

Vissa kompletterande uppgifter

Närhet som en del av Svensk Bilprovningens affärsidé

Med anledning av det som anförs om tillgänglighet i motionen kan nämnas att Svensk Bilprovning i sin årsredovisning för 2008 framhåller att närhet är en del av bolagets vision och affärsidé. Bolagets policy är att man ska ha högst 30 km i genomsnitt till närmaste station. Insikten om att Svensk Bilprovning i framtiden kan komma att få konkurrera om kunderna har också gjort att bolaget under många år har arbetat för att förbättra servicen. Det viktigaste har i det avseendet varit ökad tillgänglighet. Åtgärder

som vidtagits har bl.a. resulterat i en bättre produktionsplanering och i ett effektivare bokningssystem. Ett jämnare produktionsflöde under året har därigenom inneburit drastiskt minskade väntetider.

Enligt årsredovisningen blir en konsekvens av den förväntade nya marknadsituationen att Svensk Bilprovning i fortsättningen kommer att satsa på nya, mindre etableringar nära kunderna.

Bolaget bedriver ett antal förbättringsprogram med målsättningen att optimera tillgängligheten och flexibiliteten. Det handlar om att förbättra tillgängligheten tids-, plats- och servicemässigt. Nya etableringar närmare kunderna och mobila besiktningstationer, liksom förlängda och kundanpassade öppettider, underlättar vid själva besiktningstillfället. Bättre verktyg och information på webbplatsen samt vidareutveckling av sms-tjänster och telefonbokning förenklar och stärker kontakten mellan Svensk Bilprovning och kunderna.

Villkor om utbud och mobil besiktningssverksamhet

I proposition 2009/10:32 Fordonsbesiktning anger regeringen att det är viktigt att tillgängligheten till besiktningstjänster bibehålls eller ökar med en omreglering. Därför föreslås som villkor att alla de besiktningstjänster som ett besiktningssorgan ackrediterats för också erbjuds och utförs i det eller de områden organet i samband med ansökan förklarar att verksamhet kommer att bedrivas i. Om verksamhet, efter meddelad ackreditering, trots allt inte etableras i ett visst område föreligger grund att återkalla ackrediteringen för det området.

Regeringen konstaterar vidare att Svensk Bilprovning inte erbjuder och utför alla besiktningstjänster på varje enskild besiktningssstation. För vissa besiktningstjänster måste den enskilde därför vända sig till en annan besiktningssstation än den han eller hon bor närmast. Sådana effekter finns alltså redan med dagens upplägg, och regeringen anser att liknande risker för brister i servicegraden får anses vara godtagbara även efter omregleringen.

Villkoret om utbud innebär visserligen ingen garanti för att aktörer verkligen etablerar sig i berörda områden. Det kommer dock att verka för att de aktörer som etablerar sig i aktuella områden kommer att bidra till en större geografisk spridning när det gäller besiktningssformer som ur företagsekonomisk synvinkel kan vara mindre lönsamma men som ändå är samhällsviktiga. Regeringen anser inte att det finns skäl att ytterligare reglera marknaden vad gäller utbud och tillgänglighet.

Regeringen gör också bedömningen att det kommer att finnas ett marknadsintresse för att bedriva mobil besiktningssverksamhet. Sådant verksamhet förbättrar servicegraden ytterligare i glesbygdsområden och ska, enligt regeringens uppfattning, vara möjlig att bedriva även i fortsättningen.

Tillgänglighet i glesbygd enligt konsulrapporten

I konsulrapporten anges minskad tillgänglighet i glesbygd om stationer som i dag är olönsamma läggs ned vara en av de huvudsakliga riskerna med en avreglering av marknaden för fordonsbesiktning. Beträffande denna risk anger konsulterna att den kan minskas genom att regleraren väljer att acceptera nedläggning av eller en viss prisökning på vissa stationer i glesbygd. Alternativt kan tillgängligheten säkras genom en eller flera subventionerande åtgärder som kan säkerställa en jämn god tillgänglighet i landet. Det anges också att 10 av Svensk Bilprovningens då totalt 175 kontrollbesiktningstationer bedöms vara mindre lönsamma.

I konsulrapporten slås det fast att höga inträdesbarriärer för framför allt småföretagare bör undvikas då det troligtvis är dessa företagare som kommer att bidra till den största reella ökningen av tillgängligheten, framför allt i glesbygd. Konsulterna föreslår dock inga krav på geografisk täckning, utan tillgängligheten i framför allt glesbygd sägs kunna säkras genom andra åtgärder med en målsättning om jämförbar eller förbättrad tillgänglighet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer med regeringen i att omregleringen av fordonsbesiktningmarknaden gör det nödvändigt att anpassa Svensk Bilprovningens uppdrag till den nya marknadssituationen. Utskottet tillstyrker således propositionen även i denna del.

I motion 2009/10:N7 (s, v, mp) finns ett förslag om att Svensk Bilprovningens uppdrag ska ändras i syfte att förbättra bolagets service och tillgänglighet. Som framgår ovan står utskottet bakom regeringens förslag till förändrat uppdrag för bolaget. Enbart detta fungerar som grund för utskottet att avstyrka motionsyrkandet. Utskottet vill emellertid även understryka att det krav på utbud som ställs på dem som söker ackreditering för att bedriva besiktningssverksamhet kan väntas bidra till att utbudet av besiktningstjänster blir tillfredsställande även i glesbygd. Vidare har utskottet tilltro till att det finns privata aktörer som ser goda affärsmöjligheter i att bedriva mobil besiktningssverksamhet i mer glesbefolkade områden. Utskottet vill också peka på att Svensk Bilprovning under de senaste åren har vidtagit flera åtgärder som syftar till ökad tillgänglighet.

Härutöver vill utskottet erinra om att Transportstyrelsen efter att besiktningssverksamheten har öppnats för konkurrens ska följa marknadsutvecklingen i samarbete med Konkurrensverket. Utskottet förutsätter att denna uppföljning även kommer att belysa hur besiktningssutbudets geografiska fördelning eventuellt förändras efter omregleringen och när det statliga ägandet i Svensk Bilprovning har omprövats. Motionen avstyrks i berörd del.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Statens ägande i Aktiebolaget Svensk Bilprovning, punkt 1 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om bemyndiganden angående förändringar av det statliga ägandet i Aktiebolaget Svensk Bilprovning. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:N7 yrkande 1 och avslår proposition 2009/10:54 punkterna 1 i denna del och 2–8.

Ställningstagande

Det svenska systemet för fordonsbesiktning fungerar väl och är effektivt, och kunderna är nöjda. Produktiviteten är hög, pålitligheten god och priserna för konsumenterna ligger i nivå med genomsnittet i Europa. En väldigt liten andel av trafikolyckorna i Sverige orsakas av fel i fordon, vilket delvis är en effekt av den välfungerande fordonsbesiktningen. Förslaget om en omreglering av den svenska fordonsbesiktningen är ännu ett utslag av den ohämmade privatiseringsiver som har präglat den borgerliga regeringens arbete sedan den tillträdde. Kännetecknande för regeringens agerande på området är de ideologiska skyggglappar som gör att regeringen äventyrar väl fungerande verksamheter och väljer att bortse från negativa följder eller att helt avstå från att utreda eller redovisa sådana konsekvenser.

Ägandet i Svensk Bilprovning har inte utretts över huvud taget trots att detta har föreslagits av de välrenommerade konsulter som svarat för delar av förslagets förarbeten. Mot bakgrund av att regeringen själv konstaterar att "ägarstrukturen kan påverka marknadsreformens framgång" är detta särskilt allvarligt. Onekligen sätter regeringen ideologin framför att ansvarsfullt och långsiktigt förvalta svenska folkets tillgångar. Agerandet påminner på ett illavarslande sätt om den taffligt förberedda utförsäljningen av apoteken. Den undermåliga beredningen av det nu aktuella

ärendet är ett tungt vägande argument för att vi står bakom det yrkande om avslag på propositionen som finns i motion 2009/10:N7 (s, v, mp). Motionen tillstyrks alltså i berörd del.

2. Uppdraget för Aktiebolaget Svensk Bilprovning, punkt 2 (s, v, mp)

av Tomas Eneroth (s), Carina Adolfsson Elgestam (s), Krister Örnfjäder (s), Kent Persson (v), Börje Vestlund (s), Per Bolund (mp), Renée Jeryd (s) och Eva-Lena Jansson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag om att ge Aktiebolaget Svensk Bilprovning ett ändrat uppdrag och tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:N7 yrkande 2 och avslår proposition 2009/10:54 punkt 1 i denna del.

Ställningstagande

Den omreglering av fordonsbesiktningensmarknaden som regeringen har föreslagit och en eventuell utförsäljning av Svensk Bilprovning kommer att leda till sämre tillgänglighet på landsbygden samt till att besiktningpriserna med stor sannolikhet kommer att öka i områden där utbudet är begränsat. Några förslag för att säkerställa en likvärdig service i hela landet efter avregleringen finns dock inte i någon av regeringens propositioner. Tillsammans med bl.a. avregleringen av apoteksmarknaden innebär regeringens politik att villkoren för att bo, arbeta och driva företag i glesbygd kraftigt har försämrats under denna mandatperiod.

I linje med vad som sägs i motion 2009/10:N7 (s, v, mp) anser vi att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening att Svensk Bilprovningens uppdrag ska förtydligas i syfte att förbättra servicen och tillgängligheten. Vi vill se en striktare styrning av bolaget som resulterar i generösare öppettider och förbättrad service i stället för den avreglering och utförsäljning som regeringen nu föreslår. Detta bör åläggas bolaget genom justeringar av bolagsordningen vid nästa bolagsstämma.

Med det anförda tillstyrks motion 2009/10:N7 (s, v, mp) i berörd del och avstyrks propositionen i aktuell del.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2009/10:54 Förändrad ägarstruktur i Aktiebolaget Svensk Bilprovning, m.m.:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att ge Aktiebolaget Svensk Bilprovning (Bilprovningen) ett ändrat uppdrag (avsnitt 4.4) samt att vidta någon av följande åtgärder under 2–4, var för sig eller i kombination.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att minska eller öka ägandet i Bilprovningen (avsnitt 5).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att förvärva aktier eller andra former av andelar i ett eller flera andra företag som direkt eller indirekt förvärvar aktier i Bilprovningen (avsnitt 5).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att på bolagsstämma i Bilprovningen rösta för att överlåta samtliga eller delar av bolagets tillgångar och skulder (avsnitt 5).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att vid avyttring av aktier, andelar, tillgångar och skulder som likvid motta såväl kontanter som aktier och andra former av tillgångar (avsnitt 5).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att avyttra de tillgångar som staten enligt 3 och 5 får som likvid om andra tillgångar än kontanter erhålls (avsnitt 5).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att vidta de åtgärder som i övrigt behövs för att genomföra transaktionerna enligt 1–6 (avsnitt 5).
8. Riksdagen godkänner att de direkta kostnader som uppkommer för staten i samband med transaktionerna enligt 1–7 och som inbringar försäljningsintäkter för staten, får avräknas mot dessa intäkter (avsnitt 6).

Följdmotionen

2009/10:N7 av Tomas Eneroth m.fl. (s, v, mp):

1. Riksdagen avslår regeringens proposition.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Bilprovningen i uppdrag att förbättra service och tillgänglighet.